



What happened to...

Amerbos

13 april 2017

MARLIES ROHMER
Architect

Architect Marlies Rohmer is met een camper het land in getrokken om te zien hoe het haar gebouwen is vergaan. Ze bekeek hoe het gebouw erbij stond en ging met de gebruikers in gesprek. De komende weken deelt Rohmer in een serie essays op Architectenweb haar bevindingen. Vandaag aflevering 6: woningbouwproject Amerbos in Amsterdam.

'A little community' - Een goede buur is beter dan een verre vriend - Functioneert als een beest - Niet mooier geworden, wel interessanter

Over de woningen voor ouderen in Amsterdam Noord kun je twee verhalen vertellen. Enerzijds is het een nogal gedateerd gebouw, een kind van de complexe jaren '90, complex in zijn typologie. Behoorlijk toegetakeld ook, waarbij de naderhand donkerrood geschilderde kozijnen, een kleur die absoluut misstaat bij het zandgele en overigens behoorlijk vervuilde beton, meteen opvallen. 'Wie had ook al weer verzonnen dat een lichtgele kleur beton langs de snelweg een goed idee was?' De donkerrode kozijnen zijn het meest in het oog springende staaltje van aanpassingen 'zonder-overleg-met-de-architect'. De aanblik van de buitenkant vervult me met enige schaamte. De gebouwen zijn zo hermetisch ontworpen dat elke wijziging als storend wordt ervaren. Anderzijds is het basisconcept van woningen voor ouderen rond een collectieve hof nog steeds behoorlijk actueel en staat dit concept in sociale zin nog rotsvast overeind.

De bewoners lijken met elkaar in contact te komen door de gebouwworm. Burenhulp en sociale controle worden door bijna alle bewoners als een prettige bijkomstigheid ervaren. Daar ben ik best trots op. De binnenhoven vormen een totaal andere wereld dan de enigszins ongenaakbare buitenkant. De 'opperolde galerijflat', met verbredende en verspringende galerijen is een oase van groen, en persoonlijke uitingen. Iedereen kent elkaar. (Gek genoeg kennen de mensen van de afzonderlijke gebouwen elkaar niet.) Dat de originele inrichting van de hoven is veranderd na vijftien jaar doet daar

niets aan af. In die zin verloopt de transformatie moeiteloos. Het gebouw wordt misschien niet mooier, wel interessanter. De weggelaten zevende woning, waardoor er zicht is vanuit de hof op het groen, is een vondst: ontsnapping uit de hermetische concentrische vorm en een relatie met het omliggende ruige stadslandschap.

De gebouwen zijn met hun paradijselijke en weelderige tuinen duurzaam verankerd in hun omgeving. Het dogma 'ouderen willen niet op de begane grond wonen in verband met veiligheid' blijkt hier dus niet op te gaan. Waarbij je kunt aanmerken dat de inmiddels veranderde context, bijvoorbeeld de intrede van het veelvuldig bezit van canta's en scootmobiels die op de stoep geparkeerd worden, een enorme wissel hebben getrokken op de publieke ruimte rondom de gebouwen. De bergingen die tussen de blokken gelegen zijn blijken te ver weg te zijn gesitueerd van de woning om een scootmobiel te stallen. Bovendien zijn de gangen van de bergingen te smal voor scootmobiels. De vraag dringt zich op 'wat doet de veranderde context eigenlijk met het gebouw', terwijl architecten worden geacht te reageren op de context.

Slimme ontwerpers-mentaliteit

Onze typisch Nederlandse 'slimme ontwerpers-mentaliteit' het creatief interpreteren van de regelgeving, 'alles is toegestaan tenzij het tegendeel bewezen wordt', heeft ertoe geleid dat er één trappenhuis en één lift zijn aangebracht in het gebouw aan een kort rondlopend galerijtje. (Wij leren nu in Duitsland dat de Duitsers bouwen wat mag, de Nederlanders 'wat niet verboden is'). Eén trappenhuis mag, maar voelt bij een toren van zeven lagen niet heel veilig. Bovendien als de enige lift kapot is, moeten mensen die slecht ter been zijn naar de zesde verdieping worden gedragen. Dit is een groot probleem. En eigenlijk is het behoorlijk vreemd en wreed dat wij hier niet beter over nagedacht hebben, zeker bij de hoogste toren. Het zal ook weer een kwestie van geld zijn geweest, het kwam vroeger ook vaker voor, één lift, dit zou je nu niet meer zo doen.

De experimentele scheve gevels hebben ook zo hun problemen; schuine ramen die niet in de kiepstand kunnen en plekken waar je niet naar buiten kunt kijken. De bewoners zijn over het algemeen gecharmeerd van de fantasievolle, gevarieerde, veelhoekige ruimtes in de divergerende panoramawoningen. Het keukenraam aan de galerij wordt wel als erg fijn ervaren. Je kunt eerst kijken wie er buiten staat.

Natuurlijk blijft beton moeilijk in Nederland. En al helemaal pal aan de snelweg. Het verouderd niet mooi, terwijl het wel goed gedetailleerd is. Het wordt ook niet goed schoon gehouden. Bij een bezoek aan het project een jaar later blijkt het beton voor de eerste keer in 15 jaar te zijn gereinigd en het ziet er weer stralend uit.

We hadden van tevoren een plan voor zonwering moeten uitwerken, zeker met deze divergerende gevels. Nu hangen de later aangebrachte zonweringen potsierlijk aan de gevel. Ook al zou je dit kunnen aanvechten middels auteursrechten, dan zou ik het nog niet doen, het is gewoonweg een ontwerpfout.

Toen we begin jaren '90, nu 20 jaar geleden, dit complex ontworpen hebben, reikten de mogelijkheden tot in de hemel. Het experiment was uitgangspunt. Zou ik het weer zo doen? Deels wel, het collectieve hofje werkt geweldig, zij het met twee liften. Maar aan mijn experimenteerdrijf kleven ook nadelen. De modieuze gevel vind ik niet voor herhaling vatbaar. Te gezocht met die olopende borstweringen, niet gebruiksvriendelijk genoeg. Gebouwen verouderen snel als je alles specifiek maakt.

Bij NAI010 uitgevers is onlangs het boek What happened to my buildings verschenen. Hierin wordt het 'vervolgverhaal' verteld van 25 gebouwen die Rohmer nogmaals heeft bezocht. Bij ieder project stelt Rohmer vragen als: hebben de eerste ideeën stand gehouden? Hoe ervaren de gebruikers het gebouw? Is het project in staat gebleken zich aan te passen aan veranderingen?

